

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

ADAPTAČNÍ KURZY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH
– PROBLÉMY A VÝZVY:
SITUACE V OLOMOUCKÉM KRAJI
Závěrečná písemná práce

Autor: Ondřej Svaček, Rekreatologie
Vedoucí práce: Mgr. Karel Štefl
Olomouc 2011

Jméno a příjmení autora: Ondřej Svaček

Název závěrečné písemné práce:

Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: Situace v Olomouckém kraji

Pracoviště: Fakulta tělesné kultury, obor rekreologie, Univerzita Palackého v Olomouci

Vedoucí: Mgr. Karel Štefl

Rok obhajoby: 2011

Abstrakt: Tato práce se zabývá situací v oblasti adaptačních kurzů žáků prvních ročníků středních škol. Popisuje základní informace o historii, programu, legislativě adaptačního kurzu. Výzkumná část vytváří komplexní obraz reálné situace adaptačních kurzů na středních školách v Olomouckém kraji.

Klíčová slova: adaptační kurzy, střední školy v Olomouckém kraji, zážitkové pedagogika,

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Ondřej Svaček

Title of the thesis: Adaptation courses in secondary schools – problems and challenges: situation in Olomouc area.

Department: Faculty of Physical Culture, Recreation, Palacký University Olomouc

Supervisor: Mgr. Karel Štefl

The year of presentation: 2011

Abstrakt: This thesis deals with the situation of adaptation courses of the first year students of secondary schools. My thesis describes basic information about the history, program, and adaptation course legislation. In the research section is a comprehensive picture of the real situation of adaptation courses in secondary schools in the Olomouc Region.

Keywords: adaptation courses, secondary schools in Olomouc area, experiential education

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou písemnou práci zpracoval samostatně s odbornou pomocí Mgr. Karla Štefla a uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a řídil se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne 31.5.2011

.....

Děkuji Mgr. Karlu Štefloví a ředitelům a učitelům středních škol v Olomouckém kraji
za pomoc a cenné rady, které mi poskytli při zpracování závěrečné písemné práce.

OBSAH

1 ÚVOD.....	8
2 TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1 Definice pojmu adaptační kurz.....	10
2.2 Jaké jsou cíle adaptačních kurzů.....	11
2.3 Historie adaptačních kurzů	12
2.3.1 Původní hypotézy projektu GO!	12
2.4 Program adaptačního kurzu	12
2.4.1 Jaké aktivity se využívají.....	13
2.5 Legislativa v oblasti adaptačních kurzů.....	16
2.6 Oprávnění podnikat v oblasti organizování školních.....	19
3 CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	21
3.1 Cíle práce	21
4 METODIKA	22
4.1 Metodika výzkumu	22
4.2 Anketa.....	22
4.3 Sběr dat	22
4.4 Zpracování dat	23
5 VÝSLEDKY	24
5.1 Všeobecné informace	24
5.2 Školy, které úvodní kurzy nerealizují	27
5.3 Školy, které úvodní kurzy realizují.....	29
5.3.1 Jakým způsobem mohou školy připravovat adaptační kurzy	31
5.3.2 Školy, které si kurzy zajišťují samy.....	31
5.3.3 Školy, spolupracující s externí specializovanou organizací	32
5.3.4 Školy, zadávající organizaci úvodních kurzů externí organizaci.....	32
5.3.5 Specializované organizace v Olomouckém kraji.....	33
5.3.6 Odbornost specializovaných organizací	34
5.3.7 Podle čeho si školy vybírají externí organizaci	34
5.3.8 Doporučení, jak vybírat externí specializovanou organizaci	34
6 POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI REGIONY	38
7 DISKUZE	39
8 ZÁVĚR	41
9 SOURHN	42
10 SUMMARY	43

11 REFERENČNÍ SEZNAM	44
12 PŘÍLOHY	46

1 ÚVOD

Název kurzů pro žáky nastupující do prvních ročníků středních škol není jednotný, a to i přes velké množství organizovaných kurzů. Používají se názvy jako úvodní kurzy, adaptační kurzy či seznamovací kurzy. Dnes už můžeme říci, že pro velkou část středních škol jsou nepostradatelnou součástí začátku školního roku a počet takových škol se zvětšuje.

Ve své práci se věnuji těmto kurzům v Olomouckém kraji a zjišťuji přesné informace o tom, jak školy kurzy zajišťují a s jakými výzvami a problémy se setkávají.

Toto téma jsem si vybral, protože k adaptačním kurzům mám vřelý vztah již od mého 1. týdne na střední škole. Prošel jsem si jako účastník tímto typem kurzu, a prakticky od té doby se této oblasti věnuji jako instruktor a později také jako školitel, pořadatel a koordinátor realizace těchto kurzů.

Adaptační kurz v sobě nese obrovský potenciál, ale tento potenciál musí pedagogičtí pracovníci a instruktoři objevit a naplno využít. Jenom takhle je možné, aby se stal pro účastníky zdrojem skupinových zážitků a poznání sama sebe a skupiny. Přestože se některé školy těmto kurzům věnují již více než 10 let, je pro většinu škol fenomén adaptačních programů nový.

Je zřejmé, že se tohoto fenoménu chytilo a chytí velké množství organizací, které adaptační kurzy školám nabízejí. Pro tyto organizace jsou školy stálým klientem, a tudíž zajímavým klientem. Problém je však v tom, že kvalita pořádaných programů je různá. To je druhý důvod, proč jsem si toto téma vybral. V této práci se zabývám legislativou spojenou s organizací adaptačních kurzů a poskytuji čtenářům doporučení, jak zvolit správného dodavatele služeb a kontrolovat jeho kompetence, vzdělání a kvalifikaci.

Diplomových prací bylo na téma adaptačních programů sepsáno již mnoho. Moje práce má trochu jiný výzkumný význam. V teoretické části se zabývám adaptačními kurzy obecně. Čtenář v ní nalezne důležité historické události a milníky v oblasti adaptačních kurzů, definice adaptačních kurzů různých autorů. Dalším velkým celkem jsou legislativní předpisy a doporučení školám, jak si vybírat vhodného dodavatele služeb a na co si dávat při uzavírání smluv pozor.

V části praktické jsem se zaměřil na komunikaci přímo se školami, jakožto organizacemi, které mohou poskytnout nejpřesnější informace o tom, jaká je úroveň těchto kurzů a hlavně proč vlastně tyto kurzy škola pořádá či nepořádá. Tato komunikace probíhala na základě dotazníkového šetření a kvantitativního výzkumu. Mým cílem bylo zjistit, kolik škol kurzy

pořádá, jaké typy škol kurzy převážně pořádají a jakým způsobem spolupracují s externími organizacemi.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Definice pojmu adaptační kurz

V současné době můžeme nalézt velké množství definic na téma adaptační kurz. Vybral jsem z nich jednu, která podle mého názoru velmi zdařilá.

„Adaptační kurzy slouží k tomu, aby studentům a třídnímu učiteli umožnily před nástupem do školy vzájemné poznání na fyzické a emocionální rovině, vytvořit sociální vazby a nalézt své místo ve skupině. Urychlují adaptaci studentů prvního ročníku na nové prostředí a podílí se na co nejrychlejší zapojení studentů do života školy, navození atmosféry radosti, tvůrčí spolupráce, tolerance a vzájemné úcty ve skupině. Pomáhají také vytvořit novou kvalitu vztahu mezi studentem, učitelem a jeho rodiči.“ (Kudláček, Valenta, Magerová, 2004,14).

V rámci této práce bych rád pouze pro informaci zveřejnil jednu definici z informativního internetového zdroje Wikipedia.org, kde své definice mohou vkládat a upravovat všichni uživatelé internetu.

„Adaptační kurz slouží ke stmelení skupiny jednotlivců a k posílení celého kolektivu, dochází k cílenému a promyšlenému odstranění konkrétních nežádoucích projevů v tomto kolektivu, přičemž není podmínkou, zda se většina členů kolektivu mezi sebou z dřívějšího života zná nebo ne. Adaptační kurz napomáhá k vytvoření lepšího přehledu o vlastnostech jedinců ve skupině i o fungování skupiny jako celku přesně cílenými cvičeními, která bývají proložena jinými aktivitami. Dochází k úpravě poměrů ve skupině tak, aby celá skupina, a tudíž i jedinci, dosahovala v budoucnu lepších výsledků.“ (www.wikipedia.org, 26.4.2011).

Pokud bych měl vytvořit vlastní definici adaptačního kurzu, zněla by následovně:
Adaptační kurz je pobyt studentů prvních ročníků v jiném prostředí než je škola, který slouží k jednoduššímu seznámení žáků mezi sebou, seznámení žáků s třídním učitelem a vytvoření základních sociálních vazeb v kolektivu.

2.2 Jaké jsou cíle adaptačních kurzů

„Adaptační soustředění poskytují jedinečnou možnost hlouběji se poznat a stmelit v rámci třídy. Procesy vzájemného poznávání a sbližování, které ve škole trvají většinou měsíce, je zde možné nastartovat a významně urychlit během několika dní.“ (Dubec, 2007, 4).

Stejně jako u definic existuje velké množství uváděných cílů adaptačních kurzů. Každý organizátor si své cíle stanovuje jinak na základ komunikace se zadavatelem. Podle mého názoru velmi dobře popisuje obecné cíle adaptačních kurzů občanské sdružení Hnutí GO!

Cíle adaptačních kurzů, které uvádí občanské sdružení Hnutí GO!:

1. Umožnit skupině studentů a jejich třídnímu učiteli před nástupem do školy vzájemné poznání ve fyzické a emocionální rovině, vytvořit sociální vazby a nalézt své místo ve skupině.
2. Urychlení adaptace studentů prvního ročníku na nové prostředí a co nejrychlejší zapojení studentů do života školy.
3. Navození atmosféry radosti, tvůrčí spolupráce, tolerance a vzájemné úcty ve skupině.
4. Plynulý přechod studentů z dětství do dospělosti.

Cíle adaptačních kurzů jsou u různých organizátorů většinou velmi podobné, proto pro ilustraci uvádím cíle další organizace. Skupina Za obzor při DDM Kopřivnice uvádí tyto cíle adaptačních programů:

1. Umožnit nové skupině spolužáků i jejich třídnímu učiteli vzájemné poznání ve formální i neformální, fyzické a emocionální rovině.
2. Vytvořit sociální vazby a nalézt své místo ve skupině.
3. Urychlit adaptaci žáků/studentů na nové prostředí, zapojit je do života školy.
4. Navodit atmosféru tvůrčí spolupráce, tolerance a vzájemné úcty ve skupině.
5. Všestranný rozvoj osobnosti, lepší poznání sebe sama.
6. Podpora porozumění individuálním zvláštnostem jedinců třídy.

2.3 Historie adaptačních kurzů v ČR

Myšlenka adaptačních kurzů vznikla již v roce 1989 pod záštitou instruktorů Prázdninové školy Lipnice (Matějková, Schindler, Halada). Ti přišli s ideou Projektu GO! a v roce 1991 zrealizovali první a velmi úspěšný ročník pro Gymnázium Jana Keplera v Praze. V roce 1996 se projekt GO! transformoval na Hnutí GO!, jehož cílem bylo realizovat kurzy na co možná nejvíce středních školách. Od té doby se těmito kurzy inspirovaly a inspirovalo velké množství organizací, které připravují své vlastní adaptační kurzy. Historii adaptačních kurzů popisovalo již velké množství autorů ve velkém množství diplomových prací např. Eva Cvrkalová (Návrh prostředků k formování a rozvoji osobnosti studenta na VOŠ a SPŠ Šumperk) a Břetislav Sedláček (Využití zážitkové pedagogiky na střední škole).

2.3.1 Původní hypotézy projektu GO!

1. Umožnit skupině studentů a jejich třídnímu učiteli před nástupem do školy vzájemné poznání ve fyzické a emocionální rovině, vytvořit sociální vazby a nalézt své místo ve skupině.
2. Urychlení adaptace studentů prvního ročníku na nové prostředí a co nejrychlejší zapojení studentů do života školy.
3. Navození atmosféry radosti, tvůrčí spolupráce, tolerance a vzájemné úcty ve skupině.
4. Plynulý přechod studentů z dětství do dospělosti.
5. Vytvoření nové kvality vztahu mezi studentem a jeho rodiči.
6. Příprava mladého člověka na život v demokratické společnosti.

2.4 Program adaptačního kurzu

Program adaptačního kurzu si každý organizátor připravuje podle svého vlastního uvážení. Díky tomu máme rozličné typy adaptačních kurzů. Rozdíly v typech programů jsou patrné především v tom, kdo adaptační kurzy pro střední školu pořádá. Já se v této kapitole budu zabývat pouze programem, které sestavují specializované organizace.

Specializované firmy při sestavování programu vycházejí z historie adaptačních kurzů, a proto se programy těchto organizací příliš neliší. Programy těchto organizací se řídí podobnými principy, které zavedla Prázdninová škola Lipnice.

To, jakým způsobem se zařazují jednotlivé aktivity do celého programového scénáře kurzu, se nazývá dramaturgie. Správně sestavit dramaturgii adaptačního kurzu je velmi složitá věc především u delších kurzů. Díky správné volbě a načasování aktivit je možné udržovat

účastníky silně emočně naladěné na program kurzu a tím ovlivňovat atmosféru mezi účastníky a tím pádem dosahovat cílů zážitkového programu.

Ing. Rostislav Krauter v KOMPASU pro instruktory GO! (Krauter, 2001, 44) popisuje trojí dramaturgické umění:

1. Umění namíchat z rozmanitých zdrojů takový nápoj, který bude chutnat všem - takovou směs, která respektuje předem stanovené cíle a navíc vyhovuje mentalitě a zájmům účastníků
2. Umění vybrat nejvhodnější a nejúčinnější aktivity – pro daný kurs a konkrétní účastníky
3. Umění předložit vybrané programy v pravý čas – správně a promyšleně, nikoliv náhodně.

2.4.1 Jaké aktivity se využívají

Většinu programů a aktivit na adaptačních kurzech mohou instruktoři uvádět jako hru. Díky tomu, že se činnost účastníka kurzu pohybuje v bezpečném světě hry, může z něj kdykoli vystoupit a neúspěch se nepřenáší do reálného života. Z toho vyplývá, že velká výhoda her je to, že se účastníci při hře mohou otevřít a ukázat se takoví, jací opravdu jsou, ale samozřejmě mohou také hrát různé role a to jak osobní, tak i týmové.

Ing. Rostislav Krauter v KOMPASU pro instruktory GO! (Krauter, 2001, 62-64) dělí hry:

a) dle cílů hry – podle toho co má hra účastníkům přinést

1. **Hry na rozvoj intelektu.** Rozvíjejí paměť, smyslové vnímání, pozornost, důvtip, logické myšlení, taktiku, strategii, kombinační schopnosti.
2. **Hry na rozvoj tvořivosti.** Rozvíjejí představivost, fantazii, originální a netradiční postupy.
3. **Hry na rozvoj sociálních dovedností.** Rozvíjejí komunikaci, zaujímání rolí, improvizaci, kooperaci, týmovou spolupráci, zodpovědnost, altruismus, empatii.
4. **Hry na rozvoj motoriky a pohybových dovedností.** Rozvíjejí rychlost, sílu, vytrvalost, obratnost.
5. **Hry na rozvoj vůle.** Rozvíjejí trpělivost, sebeovládání, psychickou vytrvalost, odvahu.

6. Hry na rozvoj sebepojetí. Rozvíjejí poznání sebe sama, sebedůvěru a samostatnost, bourají předsudky a psychické bariéry.

7. Speciální hry. U těchto her nejde o rozvoj výše uvedených složek osobnosti, ale používají se k jiným účelům. Jsou to například hry určené na rozehrátí, navození atmosféry, pobavení, uvolnění, ...

b) dle formy hry – podle toho, co je na hře (formě programu) obecné, společné a podstatné.

1. Iniciativní hra. Je jasně definovaný fyzický nebo duševní úkol, který má jedinec, skupina, tým splnit. Účastníci musí najít společným aktivním úsilím všech členů řešení, aby byl úkol splněn.

2. Simulační hra. Využívá simulovaného prostředí a atmosféry ke vstupu účastníka do určité sociální role.

3. Inscenační hra. V tomto typu her jsou účastníci stavěni do situací, ve kterých je soupeřem každý jen sám sobě. Jsou to hry, v nichž účastník rozvíjí svou vlastní osobnost a zároveň poznává své vlastní limity a možnosti.

4. Dramatická hra. V dramatické hře jednají účastníci buď sami za sebe – pak mluvíme o simulaci, nebo vstupují do sociálních rolí jim cizích a neznámých – zde hovoříme o hře v roli, nebo každý účastník přebírá nejen cizí roli, ale i charakter konkrétní postavy, osoby – pak hovoříme o charakterizaci.

5. Psychodrama. Pracuje s vyšší psychickou zátěží, jde o přísně individuální, subjektivní a spontánní záležitost. Lze hrát sebe v určitých situacích, vyjadřovat své pocity či zobrazovat jiné osoby nebo předměty. Psychodrama patří do rukou odborně vzdělaného profesionála, psychologa, ne nadšeného amatéra.

6. Sociodrama. Je hraním rolí v situacích, které zahrnují normy dvou nebo více skupin nebo kultur s cílem porozumět jim, vcítit se do nich, pochopit je.

7. Cvičení. Zde prakticky učíme, tvoříme a rozvíjíme, procvičujeme a prověřujeme, případně upevňujeme dovednosti, vědomosti nebo návyky účastníků.

8. Test. Ověřování dovedností, vědomostí a schopností, obvykle z určitého oboru lidské činnosti.

9. Závod, utkání, turnaj, soutěž. Jde o dosažení výkonu podle pravidel určitého sportu či disciplíny.

10. **Pořad.** Autorsky koncipovaný program, účastník je posluchačem či divákem – podle použitých prostředků se jedná o pořad poslechový, audiovizuální, podle žánru dělíme na hudební, poetické...
11. **Dílna, ateliér.** Tématicky zaměřený program nebo programový celek stimulující tvořivé a tvůrčí přístupy, při kterých jsou účastníci v roli tvůrců.
12. **Miniškola.** Celek zaměřený na výuku např. tělocvičných aktivit a sportů, s propracovanou metodickou řadou, rozdělenou do několika dílčích, logicky na sebe navazujících částí.
13. **Minikurs.** Věnovaný rozvoji určité dovednosti nebo nabízející seznámení s některým z oborů lidské činnosti (řemesel, vědy ap.), spojený obvykle s možností praktického vyzkoušení.
14. **Výstava, vernisáž.** Obvykle prezentace výsledků uměleckého usilování účastníků, často doplněná o specifické prvky (hostina, aukce, koncert ap.).
15. **Představení.** Opět forma uměleckého prezentování výsledku usilování účastníků kursu s tím, že aktivně vstupují do rolí, které si připravili – divadelní, literární, hudební.
16. **Přednáška.** Odborník na dané vybrané téma monologickým způsobem hovoří k účastníkům.
17. **Beseda, diskuse.** Všichni účastníci hovoří na zvolené téma, obvykle pod řízením moderátora a za určitých, specificky daných pravidel.
18. **Seminář, sympozion.** Komponovaný programový celek vzdělávacího charakteru, zaměřený na aktuální otázky života a společnosti, vychází z určité znalosti zvolené problematiky u účastníků a obsahuje jak volnou výměnu názorů na dané téma, tak i aktivizující metody.
19. **Putování, výprava.** Klasická i neklasická turistika nejružněji motivovaná a nejružněji realizovaná.
20. **Relaxace, regenerace.** Prostředky odpočinku, oddechu, spočinutí, zastavení, obnovy fyzických a psychických sil, často navozené uměleckými prostředky nebo cvičením.
21. **Rozbor, review.** Hodnocení jednotlivých programů, atmosféry, vztahů, výsledků, pocitů účastníků a instruktorů z dění na kursu. Obousměrná zpětná vazba.

2.5 Legislativa v oblasti adaptačních kurzů

Platná legislativa

Pořádání adaptačních kurzů se řídí stejnými pravidly jako organizace sportovně turistických kurzů na středních školách.

Obecná pravidla jsou sepsány ve **školském zákoně** a v článku 16 v **Metodickém pokynu k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy** vydaném dne 22.12.2005 ve znění:

(1) Před zahájením kurzu jsou účastníci poučeni školou o vhodné výstroji. Při nástupu na kurz je provedena určeným pedagogickým pracovníkem její kontrola. Bez potřebného vybavení nemohou být žáci do kurzu přijati. Zákonní zástupci žáka a zletilý žák předloží před odjezdem prohlášení o tom, že je žák zdravý. Rovněž se doporučuje před zahájením kurzu sjednat pojistnou smlouvu s pojišťovnou. (Jednorázové úrazové připojištění žáků, pojištění pedagogických pracovníků z odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu povolání.)

(2) Kurzy vedou pedagogičtí pracovníci, kteří odpovídají za činnost instruktorů. Jejich činnost řídí a kontroluje vedoucí kurzu. Zároveň kontrolují dodržování předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Žáci se dělí do družstev podle výkonnosti. Družstvo má nejvíce 15 žáků, pokud není zvláštními předpisy a tímto pokynem stanoven pro některé činnosti počet nižší. Družstvo žáků škol a tříd samostatně určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami tvoří polovina nejvyššího počtu žáků třídy stanoveného zvláštním předpisem. Počet pedagogických pracovníků nesmí být menší než počet družstev. Kurzy s počtem do 30 žáků musí doprovázet tři zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

(3) Pedagogičtí pracovníci a instruktoři jsou povinni dbát na úroveň pohybové vyspělosti, předchozí výcvik, výkonnost a zdravotní stav žáků. Během kurzu (výletu) přihlížejí k aktuálnímu počasí, zařazují včas a v přiměřené míře přestávky pro odpočinek. O trase a časovém plánu kurzu (výletu) musí být informován vedoucí kurzu, popřípadě odpovědný zástupce ubytovacího zařízení.

(4) Před zahájením cyklistického kurzu ověří vedoucí kurzu povinné vybavení, technický stav jízdních kol (včetně povinnosti mít ochrannou přilbu) a znalosti žáků o pravidlech silničního provozu, bez jejichž znalosti se žáci nemohou kurzu zúčastnit. V silničním provozu

má družstvo maximálně 10 cyklistů, za které odpovídá vedoucí družstva. Trasu přesunu volí vedoucí kurzu s ohledem na výkonnost a zdravotní stav žáků, na stav a frekvenci dopravy na komunikaci atd. Při přesunech v rámci cyklistického kurzu za dopravního provozu musí být na začátku a na konci skupiny zletilá osoba, která je plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

(5) Před zahájením kurzu vodní turistiky zjistí vedoucí kurzu stupeň plavecké vyspělosti žáků. Vedoucí kurzu odpovídá za zhodnocení stavu sjízdnosti trasy. Pedagogický pracovník odpovídá nejvýše za pět kanoí (kajaků) nebo za dvě pramice (rafty). Při obtížnějších podmínkách vedoucí kurzu počet lodí na jednoho pedagoga sníží. Žáci jsou vybaveni při jízdě plovací vestou, při jízdě na divoké vodě nebo obtížně sjízdných propustech plovací vestou a přilbou. Pokud se v průběhu jízdy na divoké vodě podmínky zhorší nebo se zvýší riziko, vedoucí kurzu jízdu přeruší nebo sjíždění ukončí.

(6) Při horské turistice je pedagogický pracovník povinen seznámit žáky s možným nebezpečím hrožícím v horách. Při horských túrách se musí důsledně respektovat momentální zdravotní stav žáků, aktuální podmínky (zejména povětrnostní), značení a pokyny Horské služby. Před začátkem túry pedagogický pracovník informuje vedoucího kurzu a odpovědného zástupce ubytovacího zařízení o směru, cíli túry a o předpokládaném čase návratu. Pedagogický pracovník hlásí těmto osobám, pokud to situace umožňuje, eventuální zdržení. Na horskou túru doprovázejí družstvo nebo skupinu žáků vždy nejméně dvě zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

(7) Horolezecký výcvik, včetně základního kurzu, vede pedagogický pracovník, který odpovídá za činnost instruktora - člena Českého horolezeckého svazu při dodržení všech pravidel k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví stanovených horolezeckým svazem.

Přesná pravidla si školy stanovují samy školy v dikci ředitele, většinou pod názvy jako např. Směrnice pro pořádání školních akcí, pokyny pro organizování sportovně-turistických kurzů apod.

V těchto směrniciích jsou přesné a konkrétní informace o tom, jak se kurzy mají pořádat. Lze v nich najít informace o:

- kolik pedagogických pracovníků se musí účastnit jako dozor
- jaké jsou povinnosti dozoru

- kdy je povinnost mít na akci zdravotníka vč. určení typu školení
- jak zajišťovat dopravu účastníků
- jak zajišťovat stravu a ubytování účastníků
- jak vyúčtovat účastníkům školní kurz
- jaké aktivity či atrakce se mohou na školních akcích pořádat
- a ostatní informace, které jsou pro konkrétní školu důležité

Z toho je zřejmé, že legislativní stránka adaptačních kurzů i všech ostatních školních kurzů, může být na každé škole úplně jiná a neexistuje žádné striktní zákonné nařízení, jakým způsobem tyto kurzy zajišťovat. V rámci této kapitoly mé diplomové (bakalářské práce) jsem poprosil bezpečnostního pracovníka Mgr. Petra Šímu z Vyšší odborné školy a Střední průmyslové školy Šumperk, aby mi poskytl k této problematice rozhovor. Mgr. Šíma popisuje zákon metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy takto:

„Je to obecné nařízení, které bych přirovnal k problematice dopravního provozu. Na devadesátce můžete jet 90, ale pokud je třeba náledí a vy přesto pojedete 90 a stane se nehoda. Vina je na vaší straně, protože jste nepřizpůsobil rychlost aktuálnímu stavu vozovky. Čili zákon nám říká maximum, co můžeme dělat, ale je pouze na nás, abychom posoudili psychické a fyzické možnosti našich žáků a určili, co je bezpečné a co ne.“

Považuji za velmi důležité zmínit to, že škola se v žádném případě nemůže smluvně (právně) ani jinak vyvázat z odpovědnosti za jakékoli problémy, které na adaptačním kurzu tedy školní akci nastanou (úraz, úmrtí, poškození osobní věci apod.). Z toho plyne, že i když škola přenechá organizaci adaptačních kurzů externí organizaci, musí si hlídat jak a jaké programy, aktivity a atrakce tato firma připravuje, protože je za vše přímo odpovědná.

2.6 Oprávnění podnikat v oblasti organizování školních

Oprávnění organizovat pro školy adaptační a jiné kurzy vyplývá z charakteru pořádající organizace. Vybral jsem tedy důležité pasáže ze zákonů České republiky, které toto oprávnění zahrnují.

1) Fyzické a právnické osoby

Podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání musí osoba provozující soustavnou činnost za účelem dosažení zisku získat živnostenské oprávnění. Toto živnostenské oprávnění musí být platné po celou dobu provozování živnosti. Fyzická či právnická osoba, která získala živnostenské oprávnění, se musí řídit obchodním zákoníkem.

Dle výše uvedeného zákona dle § 5 jsou subjekty oprávněné provozovat živnost následující:

Živnost může provozovat fyzická nebo právnická osoba, splní-li podmínky stanovené tímto zákonem (dále jen "podnikatel"); státní povolení k provozování živnosti (dále jen "koncese") se vyžaduje jen v případech vymezených tímto zákonem. Fyzická osoba, která nemá bydliště na území České republiky, nebo právnická osoba, která nemá sídlo na území České republiky (dále jen „zahraniční osoba“), může na území České republiky provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud z tohoto nebo zvláštního zákona nevyplývá něco jiného.

§ 6 téhož zákona stanovuje všeobecné podmínky provozování živnosti:

Všeobecnými podmínkami provozování živnosti fyzickými osobami, pokud tento zákon nestanoví jinak, jsou:

- a) dosažení věku 18 let,
- b) způsobilost k právním úkonům,
- c) bezúhonnost.

§ 7 téhož zákona stanovuje zvláštní podmínky provozování živností:

Zvláštními podmínkami provozování živností se rozumí odborná způsobilost nutná pro provozování některých oborů živností. Odborná způsobilost se prokazuje doložením odborné kvalifikace (vzděláním) popř. praxí dle konkrétního oboru živnosti.

2) Neziskové organizace – občanské sdružení

Nejčastějším typem neziskových organizací, které pořádají akce pro školy, jsou občanská sdružení. Jejich založení a činnost upravuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Dle § 6 téhož zákona vzniká občanské sdružení registrací u Ministerstva vnitra České Republiky. Návrh na registraci mohou podávat nejméně tři občané, z nichž alespoň jeden musí být starší 18 let.

K návrhu připojí stanovy ve dvojím vyhotovení, v nichž musí být uvedeny:

- a) název sdružení,
- b) sídlo,
- c) cíl jeho činnosti,
- d) orgány sdružení, způsob jejich ustavování, určení orgánů a funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení,
- e) ustanovení o organizačních jednotkách, pokud budou zřízeny a pokud budou jednat svým jménem,
- f) zásady hospodaření

Pokud má takto založená organizace ve svých stanovách uveden cíl činnosti ve smyslu pořádání a organizování školních akcí pro žáky a studenty škol. Má oprávnění tyto akce pořádat. V opačném případě musí pro provozování této činnosti získat živnostenské oprávnění.

3 CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY

3.1 Cíle práce

Hlavním cílem této práce je analyzovat prostředí středních škol v oblasti adaptačních (úvodních) kurzů v Olomouckém kraji.

Dílčí cíle a zároveň výzkumné otázky této práce jsou:

1. Zjistit jaký typ středních škol převažuje v pořádání adaptačních kurzů v Olomouckém kraji.
2. Zjistit jakým způsobem střední školy adaptační kurzy organizují. Zda sami nebo spolupracují s některou specializovanou organizací.
3. Zjistit jakým způsobem střední školy své adaptační kurzy financují, zda je finanční zátěž pouze na žácích středních škol, popřípadě jestli se škola podílí či získává finanční podporu z veřejných zdrojů.
4. Zjistit a porovnat cíle adaptačních kurzů na různých středních školách.
5. U škol, které adaptační kurzy nepořádají, zjistit jaké jsou jejich důvody k tomuto rozhodnutí.

4 METODIKA

4.1 Metodika výzkumu

Vzhledem k tomu, že mým cílem bylo oslovit všechny školy v Olomouckém kraji, výběr metodiky byl pro mou práci jednoznačný. Zvolil jsem kvantitativní metodu výzkumu – anketu. Mezi výhody ankety patří to, že můžeme v poměrně krátké době oslovit velké množství respondentů, bez časových ani finančních nároků. Obrovskou nevýhodou je však to, že anketa není adresná, a proto hrozí malá návratnost.

4.2 Anketa

Jelikož se jedná o výzkum, který by měl být prováděn na celém území České republiky, spolupracoval jsem na přípravě ankety s Šárkou Kovaříkovou (FHS UK v Praze). Předlohu této ankety s mírnou úpravou použila ve své magisterské diplomové práci i Eva Klašková (FTK UP v Olomouci).

Anketa měla 3 části: první se týkala obecných informací o škole, a tím pádem byla tato část vyplňována všemi školami. Druhá část ankety byla určena jen školám, které kurzy nepořádají a poslední část byla určena školám, které kurzy pořádají.

Anketu jsem sestavil tak, abych pracovníky škol příliš nezatížil a zjistili co možná nejdůležitější kvantitativní údaje adaptačních kurzech v Olomouckém kraji.

4.3 Sběr dat

Abych mohl oslovit v rámci výzkumu všechny školy, musel jsem si vyhledat na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy rejstřík těchto škol. Vyhledáno bylo celkem 67 středních škol.

Poprvé jsem zaslal anketu ve formě dokumentu v programu Microsoft Word (*.rtf) na e-mailové adresy v září 2010. Odezva na toto oslovení byla mizivá, jednalo se pouze o školy, se kterými nějakým způsobem spolupracuji (cca 10%)

Rozhodl jsem se tedy ulehčit školám vyplňování ankety. Použil jsem online dotazníkovou službu Vyplňto.cz a vytvořil v ní formulář ve stejné formě. Znovu jsem tedy zaslal na kontaktní e-maily vyhledaných žádost o vyplnění ankety s odkazem na službu Vyplňto.cz. Reakce na toto oslovení byla již příznivější, anketu mi vyplnilo dalších 20%.

Další postup spojený s e-mailovou komunikací jsem zavrhl. Zvažoval jsem 2 varianty dalšího postupu:

- A. Osobní návštěvu středních škol
- B. Telefonický kontakt

Osobní návštěvu jsem zavrhl z důvodu obrovské časové a finanční náročnosti (na dopravu), a proto jsem zvolil telefonický kontakt a telefonické vyplňování ankety.

Tento systém se setkal s nejpříznivější reakcí (dalších 60%), ale stejně se mi nepodařilo získat 100% respondentů, protože ředitelé některých škol neměli zájem poskytnout informace. Celkový počet respondentů se ustálil na počtu 51 ze 67, což je 76%.

4.4 Zpracování dat

Data z uzavřených otázek, získaná tímto výzkumem, jsem zadával a zpracovával v programu Microsoft Excel, výsledky jsou vyjádřeny čísly, procenty a grafy vygenerovanými z výše uvedeného programu.

Data z otevřených otázek jsem hodnotil na základě četnosti a podobnosti získaných odpovědí.

5 VÝSLEDKY

Výsledky tohoto výzkumu jsem zjišťoval na základě ankety, kterou jsem prováděl mezi všemi školami v Olomouckém kraji. Strukturu a obsah tohoto výzkumu jsem již podrobně popsal v předchozí kapitole.

5.1 Všeobecné informace

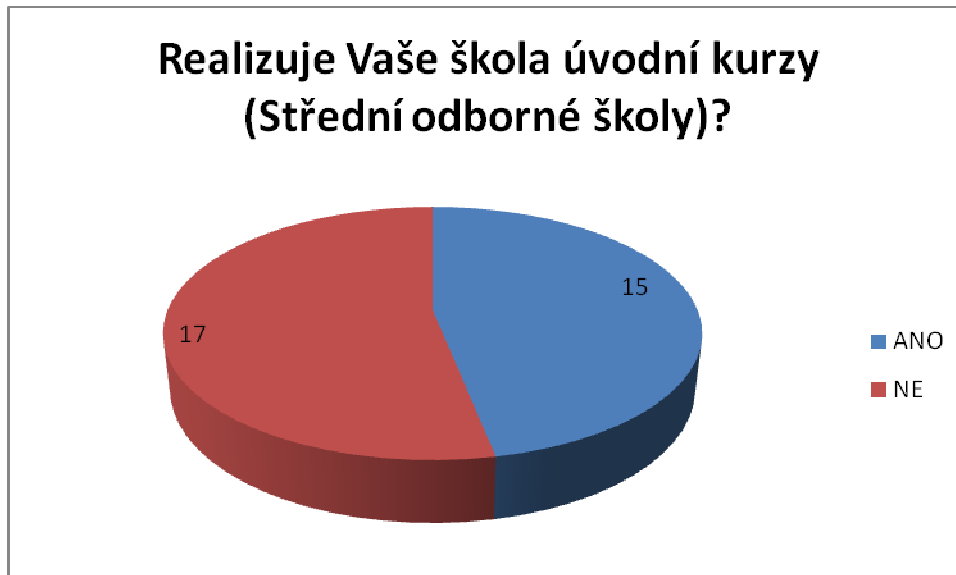
Obrázek 1. Otázka číslo 4: Realizace úvodních kurzů

Ze všech oslovených respondentů se do výzkumu zapojilo celkem 51, z celkového počtu 67 středních škol v Olomouckém kraji, což je 76%. Díky tomu můžeme výsledky této ankety brát jako relevantní. Pro přehlednost přidávám grafy, které popisují situaci na jednotlivých typech škol. Z obrázku č. 1 je patrné, že oproti jiným krajům na Moravě, v Olomouckém kraji pořádá adaptační kurzy 20 škol z 51 respondentů, čili pouze 39%.

Obrázek 2. Otázka číslo 4: Realizace úvodních kurzů (Gymnázium)

U gymnázií jsem měl největší problém získat vyplněnou anketu. To je patrné i z toho, že se výzkumu zúčastnilo pouze 7 škol tohoto typu z celkových 14, což je pouze 50%. Z celkových 7 škol úvodní kurzy pořádají 4 školy, což je 57%.

Obrázek 3.a. Otázka číslo 4: Realizace úvodních kurzů (SOŠ)

Větší úspěšnost výzkumu jsem měl u středních odborných škol, řadím mezi ně obchodní akademie, průmyslové školy, zdravotní školy a odborné školy. Celkem je v Olomouckém

kraji 40 škol tohoto typu, mě se podařilo oslovit 32, což je celkem plných 80%. Z výzkumu vyplynulo, že z celkových 40 škol tohoto typu pořádá úvodní kurzy 15 škol, což je 38%.

Obrázek 3.b. Otázka číslo 4: Realizace úvodních kurzů (SOU)

Z celkového počtu třinácti středních odborných učilišť v regionu se mi podařilo získat odpověď na anketu u dvanácti škol tohoto typu, což odpovídá 92 procentům. U tohoto typu škol byl výsledek předvídatelný. Úvodní kurzy realizuje pouze 1 škola. V odpovědích na otázku: „Proč Vaše škola kurzy neorganizuje“ školy odpovídaly, že mají jiné preference a že žáci absolvují velké množství praktické výuky, takže nemají čas na úvodní kurzy, popř. praktická výuka podle škol nahrazuje roli úvodních kurzů.

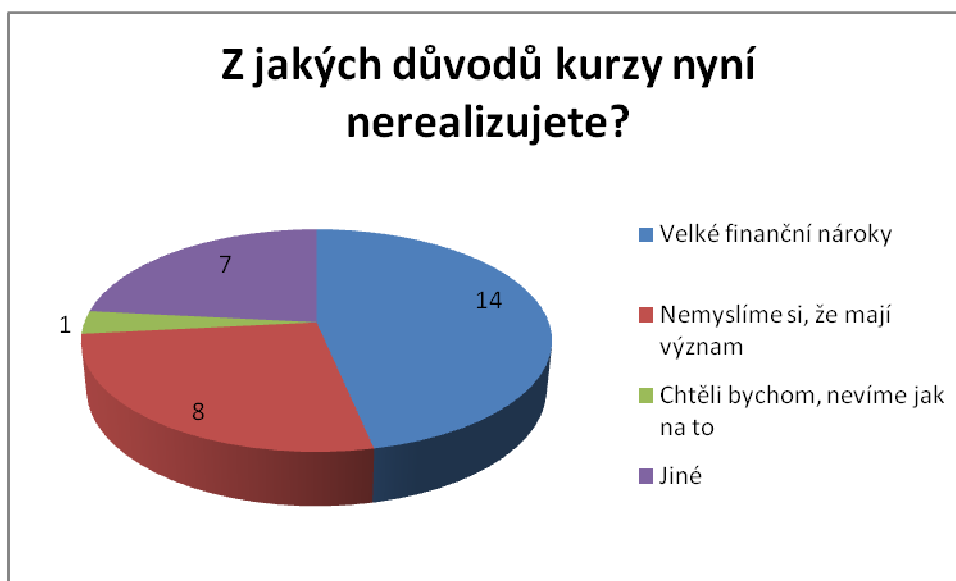
5.2 Školy, které úvodní kurzy nerealizují

Následující grafy se týkají škol, které úvodní kurzy v současné době nerealizují. V tomto výzkumu se jedná o 31 škol.

Obrázek 4. Otázka číslo 5: Realizovali jste kurzy v minulosti

Ze skupiny škol, které kurzy v současné době nerealizují, byly 3 školy, které kurzy v minulosti realizovaly, avšak od nich upustily. Toto respondenti ještě dále upřesňovali. Jedna škola uvedla, že se tyto kurzy neosvědčily, a další dvě školy uvedly, že s kurzy mají špatné zkušenosti. Tuto odpověď dále nechtěly rozvádět.

Obrázek 5. Otázka číslo 6: Z jakých důvodů kurzy nerealizujete?

Na otázku: „Z jakého důvodu kurzy nyní nerealizujete“ odpovědělo celkem 14 respondentů z 31, tedy 45%, velkou finanční náročnost těchto kurzů. Na začátku školního roku na nové škole si musí žáci pořizovat velké množství učebních pomůcek, a tudíž kdyby měli jet ještě na úvodní kurz, bylo by to pro mnohé žáky finančně neúnosné. Druhá velká skupina respondentů (26%) odpověděla, že si nemyslí, že adaptační kurzy mají význam. Třetí velká skupinka (23%) uvedla v odpovědích možnost jiné, kterou následně rozvedla. Všichni respondenti shodně uvedli jako důvod nerealizace úvodních kurzů nezáměr ze strany žáků a pedagogů. Pouze jedna škola uvedla, že o kurzy má zájem, avšak neumí je sama a nedostala žádnou konkrétní nabídku.

Obrázek 6. Otázka číslo 7: Máte v plánu zavést úvodní kurzy?

Tento graf ukazuje, že z 31 škol, které úvodní kurzy nepořádají je jich 25, tedy 80%, jež o kurzech neuvažují a nechtějí je realizovat. Celkem 6 škol uvedlo, že mají zájem úvodní kurzy na své škole zavést. 3 z nich v průběhu jednoho roku, další 3 školy mají zájem, ale o časovém horizontu se prozatím nejedná.

5.3 Školy, které úvodní kurzy realizují

V otázce č. 10 jsem zjišťoval, kolik studentů a kolik školních tříd se na středních školách v Olomouckém kraji zúčastní každý rok adaptačních kurzů.

Počet účastníků v roce 2010: 1800 žáků

Počet zúčastněných tříd v roce 2010: 57 tříd

Obrázek 8. Otázka číslo 11: Kolik dní trvají Vaše kurzy?

Původně úvodní kurzy trvaly 14 dní, je však samozřejmé, že vlivem finanční náročnosti se délka těchto kurzů zkracuje. V současnosti největší skupinka respondentů (40%) uvedla, že jejich úvodní kurzy trvají 3 dny. Žádná ze škol nepořádá již v dnešní době adaptační kurzy trvající déle než 5 dní. Pro organizátory z toho vyplývá to, že musí přizpůsobit adaptační kurzy dnešní uspěchané době a smířit se s tím, že již dnes úvodní kurzy nebudou mít takový efekt jako v roce 1991.

Obrázek 7. Otázka číslo 12: Jak dlouho již Vaše škola úvodní kurzy pořádá?

Z obrázku č. 8 je patrné, že dlouhodobější tradici úvodních kurzů na školách má pouze 7 škol. Zajímavé je, že největší skupina respondentů (55%) začala realizovat adaptační kurzy před 2-4 lety. První kurzy začali v roce 2010 na 2 školách v regionu.

Obrázek 9. Otázka číslo 13: Realizujete tyto kurzy v rámci Vaší školy sami nebo si je objednáváte u externí organizace.

5.3.1 Jakým způsobem mohou školy připravovat adaptační kurzy

Jednou z otázek pro respondenty výzkumu prováděného v rámci této diplomové (bakalářské) práce byla i otázka, jak tyto školy adaptační kurzy zajišťují. Formy zajištění těchto kurzů jsou různé:

- A) Školy si zajišťují kurzy samy (55%).
- B) Školy spolupracují s externí organizací (20%).
- C) Školy zadávají organizaci úvodních kurzů specializované firmě (25%).

5.3.2 Školy, které si kurzy zajišťují samy

Z výzkumu je patrné, že více než polovina škol si adaptační kurzy zajišťují sama. Adaptační kurzy převážně organizují učitelé, kteří vyučují tělesnou výchovu, a tím pádem mají zkušenosti z ostatních školních kurzů, jakou jsou např. lyžařské kurzy, sportovně-turistické kurzy aj. Žádné speciální školení nebo znalosti ovšem nemají. Dle rozhovorů s některými učiteli vyplynulo to, že mají připraven program, který opakují každý rok. Jedná se o program, který vytvořili sami na základě minimálních informací např. z Internetu, nebo jim program připravil někdo jiný. V programu se většinou vyskytují pouze základní nenáročné hry a turistické výlety. Pokud jsou do programu zařazeny hry, mají za cíl pouze zabavit účastníky, pedagogičtí pracovníci neřeší návaznost jednotlivých programů ani zpětnou vazbu na hry zařazené do programu.

Učitelé, dle odpovědí na otázku č. 15, ve většině případů nemají za organizaci úvodních kurzů žádné odměny či příplatky mimo stálý pracovní úvazek.

V otázce č. 14 jsem se dotazoval, kolik lidí ze školy se zpravidla na pořádání kurzu podílí. Nejčastější odpovědí bylo 2-3 pedagogičtí pracovníci na 1 třídu.

V otázce č. 16 jsem zjišťoval, s jakými problémy se nejčastěji pedagogičtí pracovníci, kteří připravují kurzy, potýkají. Nejčastějšími odpověďmi na tuto otázku bylo to, že učitelé nejsou schopni rodičům a žákům vysvětlit proč se vlastně adaptační kurzy pořádají. V tomto případě to podle mého názoru vypovídá o neobdobnosti pedagogů pořádat tento kurz. Pokud někdo chce úvodní kurz pořádat, měl by znát a umět vysvětlit, proč tento kurz připravuje.

Dalším velkým problémem, se kterým se pedagogové potýkají, je malý počet přihlášených žáků a nezájem ze strany rodičů.

5.3.3 Školy spolupracují s externí specializovanou organizací

Celkem 4 školy uvedly, že připravují úvodní kurzy ve spolupráci s externí specializovanou organizací. V rámci výzkumu mě překvapil jeden typ organizace úvodních kurzů, o kterém jsem zatím neměl informace.

Celkem 3 školy uvedly, že pořádají adaptační program ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou s působností v jejich městě. Pedagogická poradna připravuje 2 denní program úvodního kurzu, který pořádá přímo v místě školy.

5.3.4 Školy zadávají organizaci úvodních kurzů externí organizaci

Další možností, jak školy zajišťují adaptační kurzy je to, že kompletní organizaci přenechají externí organizaci. Tato organizace přebírá kompletní odpovědnost za to, že akce proběhne v pořádku jak má.

Povinnosti externí organizace většinou bývají:

- Představit program rodičům na rodičovských schůzkách.
- Komunikovat s rodiči a žáky.
- Po konzultaci s vedením školy zajistit ubytování a stravu účastníků.
- Zajistit dopravu pro účastníky.
- Zajistit komplexní celopobytový program úvodního kurzu.
- Zajistit vyúčtování kurzu.
- Ve spolupráci s vedením školy zhodnotit průběh adaptačního kurzu.

V otázce č. 17 jsem zjišťoval, kolik pracovníků externí organizace případně na organizaci úvodního kurzu pro 1 třídu. Odpovědi respondentů byly prakticky totožné. Na přípravě se podílí 2-3 pracovníci, kterým v některých případech pomáhají žáci vyšších ročníků školy jako tzv. pomocní instruktoři.

5.3.5 Specializované organizace v Olomouckém kraji

a) Občanské sdružení Hnutí GO!

Toto občanské sdružení hrálo v historii adaptačních kurzů na školách velkou roli. Sdružení bylo založeno v roce 1996 a svůj první kurz realizovalo v roce 1997.

Hnutí GO! je organizace, která sídlí v Olomouci, avšak v současné době adaptační kurzy nepřipravuje. Specializuje se spíše na vzdělávání instruktorů. Historii Hnutí-GO! se věnoval v části své diplomové práce Ing. Břetislav Sedláček (2000,21).

b) Sluňákov – centrum ekologických aktivit města Olomouce, o.p.s.

Tato organizace sídlí v Horce nad Moravou v nízkoenergetickém domě přikrytém zemí. Dle webu této organizace www.slunakov.cz je posláním Sluňákova nabídka prožitků a poznání, které rozvíjejí uctivý vztah člověka k přírodě i k sobě samému. Programy této organizace se zakládají na environmentální a ekologické výchově. Sluňákov pořádá velké množství rozličných programů, které mohou vycházet z osnov přírodních předmětů, ale nemusí. V rámci rozšíření nabídky pořádá Sluňákov ve spolupráci s odborníky i adaptační kurzy se zaměřením na ekologii a přírodu.

c) Akce pro školy, o.s.

Organizace Akce pro školy, o.s. je na trhu zážitkových programů nová, ovšem v jejím středu figuruji již velmi zkušení instruktoři. Tato nezisková organizace se zabývá jak organizováním netradičních školních výletů a adaptačních kurzů tak i školením instruktorů a pedagogických pracovníků, kteří jezdí na jakékoli typy školních kurzů.

d) Activities 4You, o.s.

Tato olomoucká nezisková organizace byla založena v roce 2006 za účelem poskytovat zážitkové programy širokému spektru klientů. V současné době se zaměřuje především na organizaci adaptačních kurzů a programů pro firemní klientelu.

5.3.6 Odbornost specializovaných organizací

Nabízet a realizovat adaptační kurzy může v České republice jakákoli nezisková organizace, která má ve svých stanovách zakotveno organizování pobytů pro děti a mládež, a jakákoli obchodní společnost či živnostník, který má živnostenské oprávnění na **mimoškolní výchovu a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti** popřípadě

sportovní činnost. První z těchto živnostenských oprávnění je živnost volná druhá je vázaná, ale nemá velké nároky na odbornost. Z toho je patrné to, že povinné zákonné odbornosti může jakákoli organizace, mající zájem pořádat adaptační kurzy, dosáhnout velmi lehce.

Je tedy na zadavateli – škole, aby si patřičnou odbornost pohlídala sama.

5.3.7 Podle čeho si školy vybírají externí organizaci

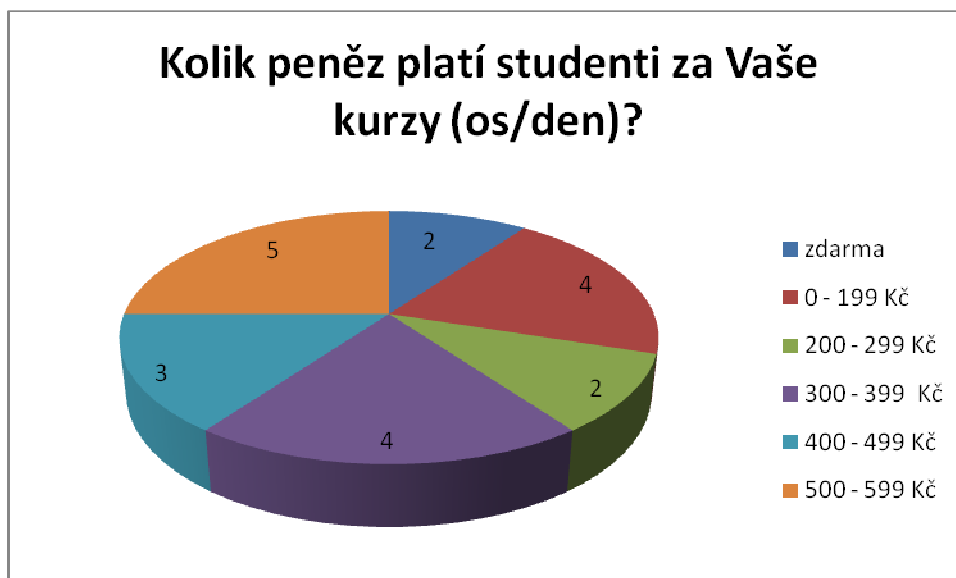
Otázka č. 18 mé ankety měla za cíl objasnit to, jakým způsobem si škola zjišťuje odbornost externí organizace, které zadává zajistit přípravu a realizaci úvodních kurzů. S překvapením jsem zjistil, že pouze 2 školy kontrolují platnost licencí a osvědčení na různé činnosti, které se v rámci programu adaptačního kurzu realizují (např. lanové aktivity). Dále jsem zjistil, že žádná škola nekontroluje, zda je na kurzu přítomen zdravotník s platným osvědčením.

Velmi důležitým prvkem výběru je podle škol poměr atraktivity programu a jeho ceny. Ovšem atraktivní programy, jako zorbing či paintball, se na kvalitně připraveném adaptačním programu nevyskytují, protože tam nemají své uplatnění, nemají smysl. To však pedagogičtí pracovníci nevědí, a tudíž se nechávají touto atraktivitou zlákat a výsledek adaptačního kurzu se pak mívá účinkem.

5.3.8 Doporučení, jak vybírat externí specializovanou organizaci

V rámci této práce bych rád čtenářům doporučil v několika bodech obecný návod, jak si vybrat v nepřeberném množství toho správného dodavatele adaptačního programu pro školu či třídu.

- a) Kontaktujte školy uvedené v referencích dodavatele, ptejte se na zkušenosti.
- b) Ptejte se, jak je zabezpečen zdravotnický dohled (požadujte licence).
- c) Nechte si doložit odpovědnostní pojistku organizace na min. 10 mil Kč.
- d) Nechte si dopředu předložit program kurzu a vysvětlit si jednotlivé body.
- e) Pokud dodavatel uvedl v programu lanové aktivity nebo vodní turistiku, požadujte předložení licencí vydaných MŠMT.
- f) Konzultujte program předložený dodavatelem s nezávislým odborníkem.
- g) Pokud je to možné jeďte se podívat na akci pořádanou dodavatelem.
- h) Dopředu zkontrolujte ubytovací středisko, zejména z hygienického pohledu.
- i) Nechte si doložit odbornost vedoucího instruktora (vzdělání, kvalifikace, ...).

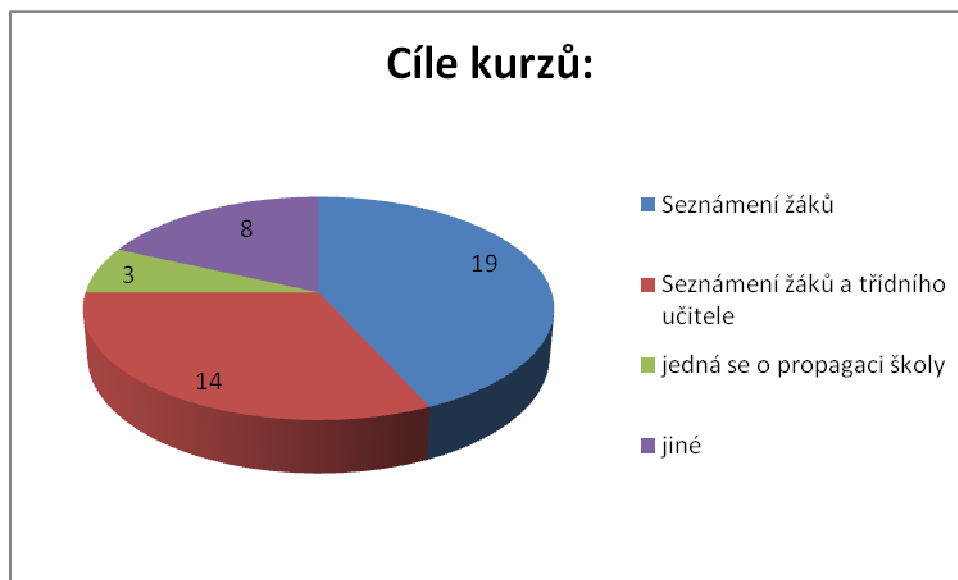
Obrázek 10. Otázka číslo 19: Kolik peněz platí žáci za kurzy?

V rámci výzkumu jsem zjišťoval, kolik platí žáci za účast na úvodním kurzu. Pro přehlednost jsem částku vydělil počtem dní, abych měl měrnou jednotku pro srovnání jednotlivých kurzů. Ceny se pohybují v obrovském rozmezí od 0 Kč/den až do 550 Kč/den. Do ceny kurzů se promítají velkou měrou dva faktory. Jedním z nich je to, zda škola pořádá kurzy ve škole či mimo ní. 2 školy uvedly, že pořádají kurzy v budově školy samy. Tím pádem jsou pro účastníky adaptační kurz zdarma. Druhým faktorem je to, zda školy získávají finance na kurzy z veřejných zdrojů či nikoli. To byla i další má otázka.

Obrázek 11. Otázka číslo 20: Získáváte finanční podporu z veřejných zdrojů?

Přesná polovina všech respondentů uvedla, že získávají finanční podporu na organizaci svých kurzů z veřejných prostředků, jako jsou dotace od Evropské unie, města, kraje či granty různých nadací. To se velkou měrou promítne do ceny kurzů pro účastníky.

Obrázek 12. Otázka číslo 22: Cíle kurzů?

Další velmi důležitou otázkou mého výzkumu bylo to, proč vlastně školy adaptační kurzy připravují. Podle očekávání všichni, až na jednoho respondenta, uvedli, že nejdůležitějším cílem kurzu je seznámení žáků mezi sebou, druhým nejčastějším cílem bylo seznámení žáků a třídního učitele, dále že se jedná o propagaci školy. Další velká skupinka uvedla jiné. Tuto odpověď dále specifikovali tak, že jako cíl kurzů definovali: seznámení žáků s rozvrhem a chodem školy, poskytnout informace žákům jak zvládnout počáteční nápor na škole, poskytnou žákům informace o organizaci odborného výcviku a bezpečnosti na škole.

V otázce číslo 23 jsem se dotazoval, zda tyto kurzy naplňují cíle, které si školy stanovily. Všichni respondenti se shodli, že úvodní kurzy stanovené cíle splňují bez jakýchkoli připomínek.

Poslední 2 otázky se zabývaly tím, jaká pozitiva (otázka č. 24) a jaká negativa (otázka č. 25) vidí respondent v organizaci úvodních kurzů

Nejčastější odpovědi na pozitiva realizace úvodních kurzů jsou:

- Nadstandardní zájem žáků o školu.
- Seznámení žáků prožitkovou formou.
- Zúčastnění žáci a učitelé se poznají v jiných situacích než je školní prostředí.
- Zmírní se obavy žáků, jak budou přijati do třídního kolektivu.
- Podporuje se prevence sociálně patologických jevů společnosti.

Nejčastější odpovědi na negativa realizace úvodních kurzů jsou:

- Finanční zátěž pro školu i rodiče.
- Rizika vyplývající z charakteru programu.
- Náročnost příprav.
- Učitelé nemají zájem jezdit na kurzy.
- Problémy se suplováním.
- Učitelé si nevědí rady s programem v případě špatného počasí.

6 POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI REGIONY

Při tvoření výzkumné části této práce jsem spolupracoval s Šárkou Kovaříkovou (Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií), která zpracovala diplomovou (bakalářskou) práci s názvem: „Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace ve Zlínském kraji“. Dále naši společnou anketu použila a mírně upravila v rámci své diplomové (magisterské) práce s názvem: „Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace v Jihomoravském kraji“ Eva Klašková.

Díky tomu jsou již v rámci stejného výzkumu zpracovány 3 kraje. Rád bych alespoň v krátkosti porovnal výsledky těchto výzkumů.

Počet respondentů:

	Jihomoravský kraj	Zlínský kraj	Olomoucký kraj
Počet škol	149	78	67
Počet respondentů	68	27	51
Úspěšnost	46 %	35 %	76 %

Počet škol, které kurzy realizují

	Jihomoravský kraj	Zlínský kraj	Olomoucký kraj
Počet respondentů	68	27	51
Počet realizujících	38	15	20
Realizovanost	56 %	55 %	39 %

Z výše uvedené tabulky je patrné, že Olomoucký kraj se odlišuje od ostatních mapovaných krajů tím, že adaptační kurzy pořádá pouze 39% zúčastněných ve výzkumu, zatímco v ostatních krajích je to vždy více než polovina. Důvodem je v tomhle případě, podle mého názoru, horší finanční situace obyvatelstva, zejména pak v okrese Jeseník. Velmi častou odpovědí na otázku, proč školy adaptační kurzy nerealizují, je velká finanční zátěž na žáka a to ve všech krajích.

7 DISKUZE

Tato práce se zabývá adaptačními (úvodními) kurzy v Olomouckém kraji. Hlavním cílem je zjistit komplexní informace o adaptačních kurzech v Olomouckém kraji. Snažil jsem se v této práci odpovědět na výzkumné otázky a zjistit, s jakými problémy se školy při organizování svých kurzů potýkají a jaké jsou jejich výzvy do budoucna.

Mým prvním výzkumným cílem bylo zjistit, jaký typ středních škol převažuje v pořádání adaptačních kurzů. Dle předpokladů pořádají tyto kurzy v největší míře gymnázia (57%), avšak výsledek u těchto škol může být zkreslený, protože se mi podařilo získat odpovědi na mou anketu pouze od sedmi gymnázií ze čtrnácti. Ze skupiny středních odborných škol (mezi ně řadím zdravotnické, obchodní a odborné školy) pořádá adaptační kurzy v Olomouckém kraji pouze 38%. U tohoto typu škol, jsou výsledky daleko přesnější. Podařilo se mi získat odpovědi na mé otázky od 32 škol z celkových čtyřiceti. Posledním typem škol jsou střední odborná učiliště. I zde jsou mé výsledky velmi přesné, protože se mi podařilo získat odpovědi od 12ti škol z celkového počtu 13. Vzhledem k tomu, že žáci těchto škol mají velké množství praktické výuky, byl výsledek tohoto výzkumu předvídatelný. Ze 13ti středních odborných učilišť v Olomouckém kraji pořádá adaptační kurzy pouze jedna škola.

Druhým mým výzkumným cílem bylo zjistit, jakým způsobem střední školy své adaptační kurzy organizují. Zda samy nebo zda spolupracují s některou specializovanou organizací. Podle mého názoru, chtějí ředitelé škol adaptační kurzy pořádat, avšak potýkají se s velkou finanční náročností těchto kurzů, a proto adaptační kurzy pořádají z velké míry sami, popřípadě spolupracují s pedagogicko-psychologickou poradnou. Tento názor se mi potvrdil, více než 60% škol, které adaptační kurzy pořádají, si je organizují samy.

Velkým překvapením pro mě byly odpovědi na otázky, kterými jsem zjišťoval výsledky pro třetí výzkumný cíl mé práce, a to zda se školy snaží získat pro tyto kurzy podporu z veřejných zdrojů. Celkem 50% škol, které adaptační kurzy pořádají, si tuto finanční podporu zajišťují, a to se příznivě promítne do celkové ceny kurzů pro žáky.

Výzkumným cílem číslo 4 bylo zjistit, jaké jsou vlastně cíle adaptačních kurzů na školách. V tomto bodě mé práce jsem se zamýšlel, zda-li se změnily cíle, které byly nastaveny při prvním adaptačním kurzu, který pořádala Prázdninová škola Lipnice. Z odpovědí pracovníků škol mohu říci, že se cíle omezily obecně na seznámení žáků mezi sebou, seznámení žáků se třídním učitelem.

Z vlastní zkušenosti jsem odhadoval, že více než polovina škol v Olomouckém kraji adaptační kurzy nepořádá. Toto tvrzení se mi potvrdilo, adaptační kurzy pořádá pouze 39%

škol. Protože jsem se těmito kurzy zabýval komplexně, stanovil jsem si pátý výzkumný cíl a to zjistit, proč tyto školy kurzy nepořádají. Celkem 45% respondentů ankety uvedlo, že důvodem pro nerealizaci adaptačních kurzů je velká finanční zátěž, dalších 26% respondentů uvedlo, že si nemyslí, že adaptační kurzy mají význam.

Díky tomu, že se mi podařilo komunikovat s velkým procentem respondentů, mohu říci, že výzkumné cíle této práce mají velmi relevantní výsledky a ukazují reálný obraz o adaptačních kurzech v Olomouckém kraji z pohledu škol.

8 ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo získat komplexní obraz o tom, jaké je situace s pořádáním či nepořádáním adaptačních kurzů v Olomouckém kraji. Podařilo se mi formou ankety mezi školami oslovit 76% a tím získat důležité odpovědi na mé otázky. Díky tomu jsem mohl sestavit celkem přesný obraz současného stavu adaptačních kurzů na školách v Olomouckém kraji. Součástí toho obrazu byl i pohled škol, který mi poodhalil, s jakými problémy se při pořádání adaptačních kurzů setkávají a jaké jsou jejich plány do budoucna. Na základě výsledků mého šetření jsem došel k závěru, že adaptační kurzy jsou obrovským fenoménem. Kurzy jako takové jsou velkým lákadlem pro potencionální žáky škol a některé školy dokonce tyto kurzy řadí mezi formy své propagace. Kvalita adaptačních kurzů v Olomouckém kraji je velmi rozmanitá. Tyto kurzy pořádají jak profesionální organizace, tak i pedagogičtí pracovníci škol, kteří s tím nemají žádné zkušenosti. Jisté je však to, že ať je adaptační kurz pořádán jakkoli, plní do jisté míry jeden z nejdůležitějších cílů těchto kurzů, a to seznámení žáků mezi sebou v netradičním prostředí a v jiných situacích než jsou školní lavice. Samozřejmostí je, že pokud adaptační kurz pořádá specializovaná organizace, plní tento kurz více cílů a především plní tyto cíle kvalitněji. Problémem ovšem je to, že v případě, že pro školu pořádá adaptační kurz profesionální organizace, zvedají se finanční nároky na žáky a to může vést k tomu, že školy od pořádání těchto kurzů upustí. Dalším podstatným problémem je to, že školy neumí najít kvalitní profesionální organizaci a dokonce neznají platnou legislativu v oblasti školních kurzů a přenechání odpovědnosti za realizaci kurzu někomu jinému. V mé práci jsem se ve velké míře věnoval legislativě a díky tomu tato práce není pouze průzkumem, ale mohla by se stát vodítkem, podle kterého by si školy mohly vytvořit návod, jak vybrat správnou profesní organizaci a jak kontrolovat její činnost.

Myslím si, že jsem v této práci došel k závěrům, které jsou pro školy a organizace pořádající adaptační kurzy velmi zajímavé a potřebné a díky tomu jsem splnil cíle diplomové (bakalářské práce).

9 SOUHRN

Diplomová práce s názvem „Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: Situace v Olomouckém kraji“ se zabývá adaptačními (úvodními) kurzy pro žáky škol v prvním ročníku středních škol v Olomouckém kraji.

Teoretická část této práce se zabývá historií, cíly adaptačních kurzů a zmapováním teoretických poznatků, které již byly o tématu adaptačních kurzů publikovány. Dalším významným bodem této části práce je platná legislativa v oblasti školních kurzů. V této části poskytuje práce vyčerpávající informace o tom, jakým způsobem musí být adaptační kurzy zajištěny z pohledu pedagogického, zdravotnického, živnostenského a legislativního. Dále tato část mé práce poskytuje vodítko či návod pro školy, jakým způsobem organizovat své adaptační kurzy a na co si dát pozor při výběru a následně hodnocení specializované organizace, která bude zastřešovat jejich kurzy.

Výzkumná část práce se zabývá tím, aby vytvořila celistvý aktuální obraz situace kolem adaptačních kurzů v Olomouckém kraji. Díky tomu tato práce poskytuje čtenářům informace, jaké školy adaptační kurzy pořádají, jaké výsledky si kladou školy za cíl svých kurzů a s jakými problémy se školy při pořádání kurzů potýkají. Zkoumanou skupinou byly všechny střední školy v Olomouckém kraji, do výzkumu se zařadilo celkem 76% z nich.

10 SUMMARY

This thesis is entitled as "Adaptation Courses in Secondary Schools -Problems and Challenges: The situation in the Olomouc Region" and covers adaption (introductory) courses for students in the first year of secondary schools in the Olomouc Region.

The theoretical part of my thesis deals with the history, objectives of adaptation courses and mapping of theoretical knowledge, which have been already published. Another significant point of this part is the valid legislation in the area of school courses. In this section my thesis gives comprehensive information about how adaptation courses must be ensured in terms of pedagogical, medical, trading and legislative. Furthermore this part of my thesis provides guidance or instructions for schools on how to organize their adaptation courses, what to be aware of in selecting and then evaluation of specialized organization, which will cover their courses.

The research part deals with a matter of establishing a current holistic image of adaption courses situation in the Olomouc Region. Thanks to this, my thesis provides readers information about which schools organize adaptation courses, what results are set to achieve and what problems occur during the courses. Among researched groups were all secondary schools in the Olomouc Region; in the research was involved 76% out of all of them.

11 REFERENČNÍ SEZNAM

Cvrkalová, E. (1999). *Návrh prostředků k formování a rozvoji osobnosti studenta na VOŠ a SPŠ Šumperk*. Diplomová práce. Olomouc: Fakulta těleské kultury Univerzity Palackého v Olomouci

Dubec, M. (2007). *Adaptační (stmelovací) soustředění*. Praha: Projekt Odyssea.

Hanuš, R. & Chytilová L. (2009). *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada.

Hanuš, R. & Jirásek, I. (1996). *Výchova v přírodě*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita.

Chrástka, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada.

Jirásek I. (2004). Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion (1)*, 15.

Jirásek I. (2004). Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion (7)*, 56.

Klašková, E. (2011). *Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: Situace v Jihomoravském kraji*. Diplomová práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci.

Kovaříková, Š. (2010). *Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: Situace v Zlínském kraji*. Diplomová práce (bakalářská). Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Krauter, R. (2001). *KOMPAS pro instruktory GO!*. Šumperk: VOŠ a SPŠ Šumperk.

Kudláček, M., Valenta T., Magerová, L. (2004). Společně v zážitkové pedagogice: Integrace osob se zdravotním postižením prostřednictvím společných zážitků. *Gymnasion (2)*, 8.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy*. Praha: MŠMT.

Říčan, P. (2006). *Cesta životem. Vývojová psychologie*. Praha: Portál.

Sedláček, B. (2000). *Využití zážitkové pedagogiky na střední škole*. Diplomová práce. Brno: Ústav společenských věd FAST, Vysoké učení technické v Brně.

Žák, M. (2009). *Vliv adaptačního kurzu na sociální vztahy v třídním kolektivu*. Diplomová práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci

Anonymous (n.d.). *Rejstřík škol*. Retrieved 23.4.2010 from the World Wide Web: <http://rejskol.msmt.cz/>

Anonymous (n.d.). *Adaptační kurz*. Retrieved 26.4.2011 from the World Wide web: http://cs.wikipedia.org/wiki/Adapta%C4%8Dn%C3%AD_kurz

Anonymous (n.d.). *Historie Hnutí GO!*. Retrieved 12.3.2011 from the World WideWeb:http://www.hnutigo.cz/modules.php?op=modload&name=Akdo_historie&file=index&POSTNUKESID=b423f2ab2fd0fc49fe24ca046a62a5f9

DDM Kopřivnice. *Cíle adaptačních programů*. Retrieved 22.4.2011 from the World Wide web: http://www.zaobzor.cz/co_nabizime/adaptacni_programy/

Ministerstvo vnitra. *Živnostenský zákon*. Retrieved 1.2.2011 from the World Wide web: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=455/1991

12 PŘÍLOHY

Příloha 1

Anketa: Úvodní kurzy

Úvodní, seznamovací či adaptační kurzy dnes organizuje pro své žáky velké množství středních škol. Tyto kurzy mají většinou za cíl mimo jiné seznámit žáky třídy mezi sebou a s třídním učitelem, a tak vytvořit základní sociální vazby kolektivu.

INFORMACE O ŠKOLE (otázky č. 1, 2, 3, 4)

1) **Jméno školy:**

2) **Jméno respondenta:**.....

3) **Funkce ve škole:**

- a) ředitel
- b) zástupce ředitele
- c) výchovný poradce/preventista
- d) učitel

4) **Realizuje Vaše škola úvodní kurzy?**

- a) ano
- b) ne

POKUD NE (otázky č. 5, 6, 7, 8, 9)

5) **Realizovali jste někdy v minulosti úvodní kurzy?**

- a) Ano (proč jste od nich upustili)
- b) Ne

6) **Z jakých důvodů kurzy nyní nerealizujete? (více možností)**

- a) Velké finanční nároky na žáky
- b) Nemyslíme si, že mají význam
- c) Chtěli bychom realizovat tyto kurzy, ale nevíme jak na to (nedostali jsme nabídku, neumíme to sami)
- d) Jiné.....

7) Máte v plánu zavést úvodní kurzy u vás na škole?

- a) Ne
- b) Ano, v průběhu 1 roku
- c) Ano, v průběhu 2-3 let
- d) Ano, ale o časovém horizontu se zatím nejedná

8) Kolik má Vaše škola tříd?

.....

9) Kolik má Vaše škola žáků?

.....

POKUD ANO (otázky č. 10, 11, 12, 13)

10) Pro kolik žáků / tříd kurzy pořádáte

.....

11) Kolik dní trvají Vaše úvodní kurzy?

.....

12) Jak dlouho již Vaše škola úvodní kurzy realizuje?

- a) 1 rok
- b) 2 – 4 roky
- c) 5 let
- d) více jak 5 let – kolik let?

13) Realizujete tyto kurzy v rámci Vaší školy sami nebo si je objednáváte u nějaké externí organizace?

- a) sami
- b) externí organizace (jaká.....)
- c) sami ve spolupráci s externí organizací
s jakou organizací.....
jak funguje Vaše spolupráce

POKUD KURZY ORGANIZUJETE SAMI (otázky č. 14, 15, 16)

14) Kolik lidí na nich zpravidla pracuje (včetně popisu funkcí)?

.....
.....

15) Mají za to učitelé prémie / je to součástí jejich úvazku? (vypište správnou variantu)

.....
.....

16) S jakými problémy se Vaši učitelé organizující kurzy setkávají?

.....
.....

POKUD KURZY ORGANIZUJE EXTERNÍ ORGANIZACE (otázky č. 17, 18)

17) Pokud je pro Vás organizuje externí organizace, kolik pracovníků připadá na jednu třídu?

.....
.....

18) Jak Vám externí organizace dokazuje svou odbornost? (rozepsat)

.....
.....

CENA KURZŮ (otázky č. 19, 20, 21)

19) Jaká je cena Vašich kurzů?

Celková cena (na osobu)	 Kč
Odhadovaná cena za program	 % z celkové ceny
Odhadovaná cena za ubytování	 % z celkové ceny

20) Získáváte finanční podporu z veřejných zdrojů (granty, dotace, nadace, atd.)?

.....
.....

21) Narostla cena kurzů v průběhu let? Z jakého důvodu?

.....

CÍLE KURZŮ, POZITIVA, NEGATIVA (otázky č. 22, 23, 24, 25)

22) Jaké cíle by měly kurzy naplňovat? (rozepsat)

- a) Seznámení žáků
- b) Seznámení žáků a třídního učitele
- c) Jedná se o propagaci školy
- d) Jiné

23) Naplňují tyto kurzy Vaše cíle?

- a) ANO
- b) NE proč?.....
- c) pouze v něčem

24) Jaká pozitiva vidíte v organizaci úvodních kurzů?

.....

.....

.....

.....

25) Jaká negativa vidíte v organizaci úvodních kurzů?

.....

.....

.....

.....

26) Máte zájem zaslat výsledky tohoto výzkumu?

- a) ANO
- b) NE

Děkujeme Vám za Váš čas.

Příloha 2

Vážená paní, Vážený pane,

jsem studentem posledního ročníku bakalářského oboru rekreologie na Fakultě tělesné kultury, Univerzity Palackého v Olomouci a rád bych Vás požádal o spolupráci v rámci dotazníkového šetření na téma úvodní kurzy.

Úvodní, seznamovací či adaptační kurzy dnes organizuje pro své studenty velké množství středních škol. Tyto kurzy mají za cíl především seznámit žáky třídy mezi sebou a s třídním učitelem a vytvořit tak základní sociální vazby v kolektivu.

Již několik let se podílím na přípravě a organizaci seznamovacích kurzů a rozhodl jsem se zvolit si jako téma své bakalářské práce zmapování situace v Olomouckém kraji. Informace o tomto tématu mi můžete pomoci získat pouze Vy, a proto bych Vás rád požádal o vyplnění níže uvedeného dotazníku.

U každé otázky, prosím, označte tučným či barevným písmem odpověď, která je o Vaší škole pravdivá. V případě otevřených otázek prosím napište odpověď svými slovy.

Chtěl bych Vás ujistit, že informace získané tímto dotazníkem nebudou žádným způsobem zneužity a budou použity pouze pro statistické zpracování v rámci mé práce. V její publikované formě nebudou zveřejněna jména škol. V případě Vašeho zájmu Vám rád po zpracování všech informací tuto práci zašlu.

S přátelským pozdravem

Ondřej Svaček

Student FTK UP v Olomouci

Příloha 3

Respondenti mého výzkumu, kteří pořádají adaptační kurzy:

1. VOŠ a SPŠ Šumperk
2. Slovanské gymnázium, Olomouc
3. Střední průmyslová škola strojnická, Olomouc
4. SŠ polygrafická Olomouc
5. SPŠ Hranice
6. SŠ sociální péče a služeb, Zábřeh
7. Střední škola logistiky a chemie, Olomouc
8. SOU obchodní, Prostějov
9. SŠ zemědělská, Přerov
10. SOŠ památková a SOU, Šumperk
11. Střední zdravotnická škola, Šumperk
12. Obchodní akademie, Olomouc
13. Střední průmyslová škola, Přerov
14. OA Prostějov
15. OA a jazyková škola
16. SŠ technická, Přerov
17. Gymnázium J. Blahoslava a SPŠ Přerov
18. Gymnázium J. Opletala, Litovel
19. Střední škola stavební, Lipník nad Bečvou
20. Gymnázium Šumperk